

Partea a 2-a

Volumul II

Diagnosticul general și prospectiv

Structura socio-demografică, Rețeaua de localități, Activitățile economice, Patrimoniul construit

Pagină de semnături:

Director proiect/Coordonator principal: Conf. dr. geogr. urb. Iuliu VESCAN

Coordonator secundar: Arh. urb. Florin Dan FLORUȚ

Colectiv de elaborare:

Arh. urb. Florin Dan FLORUȚ

Arh. urb. Doina BUBULETE

Soc. ec. Simona Zărnescu (Braniște)

Urb. dr. soc. Andreea Pene (Acasandre)

Ec. Adrian Mihai NECȘULESCU

CUPRINS:

I.STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICĂ.....	2
1.1. Probleme și disfuncționalități	2
1.2. Propuneri, scenarii și prognoze de dezvoltare	18
II.REȚEAUA DE AȘEZĂRI.....	22
2.1.Probleme și disfuncționalități	22
2.2.Propuneri, scenarii și prognoze de dezvoltare	22
III.ACTIVITĂȚILE ECONOMICE ȘI TURISMUL.....	26
3.1.Probleme și disfuncționalități	26
3.2.Propuneri, scenarii și prognoze de dezvoltare	31
IV.PATRIMONIUL CONSTRUIT	34
4.1.Probleme și disfuncționalități	34
4.2.Propuneri, scenarii și prognoze de dezvoltare	36

I. STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICĂ

1.1. Probleme și disfuncționalități

1.1.1. Evoluția populației și potențialul demografic

Scăderea continuă a numărului populației județului Maramureș

1. Populația județului Maramureș a scăzut continu de la 553900 persoane în 1992 până la 515971 în 2021 prin emigrație și reducerea ratei natalității. Reducerea demografică este de aproximativ 40.000 persoane (37929 persoane), care ar echivala cu dispariția unui oraș de dimensiunile municipiului Sighetu-Marmației, al doilea centru urban al județului. Scăderea numărului populației județului a fost cu 6,8%, procent mai mare decât cel înregistrat la nivel național în aceeași perioadă (4,7%). La nivelul localităților județului, doar 15 au înregistrat creștere demografică în intervalul analizat.
2. **Evidențiem câteva localități care au înregistrat pierderi semnificative în intervalul 2011-2021, între 10-15%: comunele Asuaju de Sus, Oarța de Jos, Bicăz, Băsești (Țara Codrului) și comunele Poienile Izei, Băiuț, Strâmtura, Cupșeni și Budești (zona montană Munții Țibleșului) și comuna Vima Mică.**
3. *Evoluția prognozată a populației județului Maramureș (Sursa: Institutul Național de Statistică, Proiectarea populației României în profil teritorial la orizontul anului 2060, INS, 2017) arată scăderea numărului populației sub 500.000 persoane în anul 2030 (419573), 381941 locuitori în 2040, 344650 de locuitori în 2050 și 310313 în 2060.*

Localități nesustenabile din punct de vedere demografic pe termen lung

1. Mărimea redusă din punct de vedere demografic a unor unități administrative (11 localități au mai puțin de 1500 locuitori-comunele Ariniș, Oarța de Jos, Boiu Mare, Asuaju de Sus, Băsești, Vima Mică, Gârdani, Coaș și Oncești, iar Poienile Izei și Bicăz au chiar sub 1000 locuitori, face ca acestea să fie nesustenabilă pe termen lung. Conform PATN Rețeaua de localități, populația minimă pentru înființarea unei noi localități este de 1500 locuitori, criteriu pe care aceste comune nu-l îndeplinesc. Riscul diminuării populației unor comune din cauza procesului accentuat de îmbătrânire demografică, comune care în anul 2021 aveau între 1500-2000 locuitori, respectiv Salsig, Băița de sub Codru, Rona de Jos, Valea Chioarului, ar însemna că un număr de 15 localități, respectiv 20% din toate localitățile județului ar fi nesustenabile în timp, rezultând necesitatea comasării cu alte localități.

Declinul demografic accentuat al unor unități administrativ-teritoriale din mediul rural

1. 16% din localitățile județului Maramureș trec printr-un proces de depopulare accentuată, suprafața ocupată de acestea din teritoriul județului fiind de 11,4%. Aceste localități (*Săcăleșeni, Rozavlea, Suciu de Sus, Salsig, Botiza, Bicz, Bârsana, Oarța de Jos, Asuaju de Sus, Strâmtura, Băiuț, Bogdan Vodă, Oarța de Jos, Salsig, Bicz, Asuaju de Sus*) sunt caracterizate de o scădere accentuată de populație și necesită în consecință acțiuni de sprijin și revitalizare;

Densitate scăzută a populației în unele zone rurale

1. Aproape jumătate din unitățile administrativ-teritoriale din Județul Maramureș (32 din 77) au o densitate sub media densității populației la nivelul mediului rural de 50 loc/kmp (date la 1 iulie 2021), una dintre explicații fiind ponderea mare a teritoriului montan (altitudini de peste 1000 m) din totalul suprafeței județului, respectiv 19,2%. 10 localități au o densitate a populației sub 30 loc./kmp: unele localități din Țara Codrului (*Bicz, Băsești și Asuaju de Sus*) și în localități aflate la granița sudică cu județul Sălaj (*Vima Mică, Boiu Mare, Valea Chioarului*) și în câteva din localitățile montane din Munții Țibleșului (*Groșii Țibleșului, Băiuț, Desești*).

Procesul intens de suburbanizare a localităților din proximitatea municipiilor Baia Mare și Sighetu Marmăției

1. Se constată un proces intens de suburbanizare a localităților din proximitatea municipiilor Baia Mare și Sighetu-Marmăției ceea ce presupune consum ridicat de terenuri agricole, extinderea infrastructurilor edilitare, intensificarea traficului auto între orașe și teritoriile nou locuite, creșterea nivelului de poluare a aerului etc.

Orașe recent constituite a căror populație este sub 5000 locuitori

1. Orașe constituite recent (anul 2004) Dragomirești și Săliștea de Sus care nu îndeplinesc condiția unui prag minim de 5000 locuitori din Planul de Amenajare a Teritoriului Național.

Scăderea numărului populației urbane

1. Numărul populației urbane a scăzut, populația a 9 din cele 11 orașe continuând trendul demografic descendent care se înregistrează la nivel național, reducere cu 4% în intervalul 2011-2021, doar două orașe înregistrând creșteri, respectiv orașele de mărime medie Șomcuta Mare și Tăuții Măgherauș.

Declin demografic al populației rurale

- Declinul demografic al populației din mediul rural a fost determinat pe de o parte de reorganizările administrative dar și de rata mortalității mai ridicată, rata natalității mai scăzută și tendința mai intensă de migrare, scădere cu 50440 persoane în intervalul analizat 1992-2021 (cu 20% mai puține persoane în 2021 față de anul reper 1992). Doar 10 din cele 63 de comune au înregistrat creștere demografică, acestea fiind situate în proximitatea marilor centre urbane ale județului: în jurul Municipiului Baia Mare comunele din prima și a II-a coroană- Groși 21%, Colțău 19%, Recea 17%, Satulung 12%, Săcălășeni 9%, Arduș 7%, Fărcașa 5% și Cicărlău iar în jurul Municipiului Sighetu-Marmației (scădere demografică cu 6%) comuna Sarășău a avut o creștere cu 5% iar în proximitatea orașului Târgu Lăpuș, comuna Coroieni a avut o creștere demografică remarcabilă cu 7% în condițiile în care populația orașului a scăzut cu aproape 6%.

Degradarea structurii pe grupe de vârstă

- Între 2011-2021 efectivele grupelor de vârstă tinere și adulte la nivelul județului Maramureș au scăzut, iar numărul vârstnicilor a crescut accentuat cu 22%. În condițiile scăderii numărului total al populației județului, *populația vârstnică a crescut cu aproximativ 15000 persoane, ceea ce înseamnă ponderi mai mari ale acestei grupe de vârstă la nivelul majorității localităților. Efectivele în scădere de populație tânără, 0-14 ani ridică probleme de redimensionare a serviciilor educaționale, a transportului școlar, a dotărilor pentru tineri etc.*
- Structura pe grupe de vârste va continua să se degradeze așa cum arată prognoza în orizontul anului 2060. Astfel, numărul populației tinere cu vârsta între 0-14 ani va scădea în 2060 față de anul 2015 cu 25%, populația adultă se va reduce de asemenea cu aprox. 40%, ceea ce înseamnă un număr mai redus al populației active pe piața muncii și un deficit pentru activitățile economice de la nivelul localităților (Sursa: Institutul Național de Statistică în studiul *Proiectarea populației României în profil teritorial la orizontul anului 2060, publicat de Institutul Național de Statistică în 2017*).

Declinul natalității și creșterea deficitului natural

- Schimbarea comportamentului reproductiv, scăderea continuă a contingentului de femei la vârsta fertilă și emigrația externă a populației la vârsta fertilă au determinat reducerea cu aprox. 40% a numărului născuților vii în anul 2020 față de 1992, reducere de la 7671 în anul 1992 la 4703

născuți vii în anul 2020. Contingentul feminin de populație fertilă 15-49 ani s-a redus cu 16909 persoane în anul 2021 față de 1992.

2. Începând cu anul 2002 se înregistrează deficit demografic, mai multe decese decât născuți vii. În anul 2020 rata natalității a fost sub 7‰ în 14 dintre localitățile rurale ale județului (comparativ cu media județ 9‰).
3. La polul opus se află localități cu rate înalte ale natalității (peste 15‰) cum sunt comunele Satulung, Colțău și Coroieni, ceea ce presupune creșterea necesarului pentru investiții în dotări pentru educație, sănătate.
4. Rata mortalității a crescut continuu. Rate înalte ale mortalității (peste 20‰) au fost înregistrate în anul 2020 la nivelul unor localități din mediul rural: extremitatea sud-vestică a județului Maramureș: Bicăz (32,6‰), Băsești (21,6‰), Asuaju de Sus (23,8‰) și orașul Dragomirești (23,7‰) și Poienile Izei (31‰) situate în zona de sud-est și comuna Vima Mică (20,3‰) situată în sudul județului, la limită cu județul Sălaj.

Rate înalte ale mortalității infantile

1. După valoarea ratei mortalității infantile, județul Maramureș se situa în anul 2020 pe locul 30 între cele 41 județe.
2. În anul 2020 ratele mortalității infantile la nivel județean și pe medii de rezidență depășeau valorile naționale: la nivelul județului Maramureș era 6,6‰, mai mare decât rata de la nivel național de 5,6‰. Pe medii de rezidență, în mediul urban din județul Maramureș se înregistra o mortalitate infantilă de 4,8‰ față de (4,5‰ la nivel național) și de 9‰ în mediul rural (6,6‰ la nivel național). Valorile mari ale acestui indicator arată o stare a serviciilor medicale inferioară și un nivel mai scăzut al calității vieții. Există o discrepanță între valorile mortalității infantile pe medii de rezidență, valoarea înregistrată în anul 2020 în mediul rural (9‰) fiind dublă față de mediul urban (4,8‰), ceea ce indică o accesibilitate scăzută la servicii medicale de calitate și dotări medicale insuficiente în teritoriul rural în special.

Mișcare migratorie negativă

1. În intervalul 1992-2020 s-a înregistrat spor migrator negativ, mai multe plecări decât sosiri. Valul recent masiv de refugiați din Ucraina pune probleme cu asigurarea de locuințe, servicii de sănătate, educație etc.

Populație în proces de îmbătrânire

1. Între 2011 și 2021 numărul tinerilor a scăzut cu 12% (10334 persoane) astfel că aproape jumătate din localitățile județului Maramureș (30 din 77) au o pondere scăzută a populației tinere, sub 13%. În același interval de timp a crescut cu 22% numărul vârstnicilor (peste 65 ani) cu aprox. 15000 persoane și a crescut ponderea cu 3% în total populație.
2. Populația tuturor localităților este îmbătrânită, ponderea persoanelor cu vârsta peste 65 ani fiind mai mare de 9% (conform definiției, o populație este tânără dacă ponderea populației cu vârsta peste 65 ani este sub 5%). Mai mult, 58 din 76 UAT-uri au o pondere a populației vârstnice peste media la nivelul județului Maramureș (16%).
3. Populația cea mai îmbătrânită (pondere peste 20% populație cu vârsta peste 65 ani) o regăsim concentrată în sud-vestul județului, în Țara Codrului (comunele Oarța de Jos, Bicăz, Băsești, Ariniș, Asuaju de Jos), în sudul județului la limită cu județul Sălaj, gruparea de comune Valea Chioarului, Boiu Mare și Vima Mică și în estul județului (Vișeu de Jos, Bogdan Vodă și Săliștea de Sus).
4. În anul 2018 s-a schimbat raportul între numărul tinerilor (0-14 ani) și cel al vârstnicilor (65 +), aceștia din urmă depășind numărul tinerilor.
5. Populația cu vârsta peste 65 ani va cunoaște o creștere importantă cu 40% în orizontul anului 2060, ceea ce va pune presiune pentru realizarea de dotări necesare vârstnicilor. Mai mult, numărul populației județului Maramureș cu vârsta de 80 ani și peste se va dubla în 2060 față de anul reper 2015, de la 14875 la 33323 persoane (creștere de 2,2 ori) (Sursa: Institutul Național de Statistică în studiul *Proiectarea populației României în profil teritorial la orizontul anului 2060, publicat de Institutul Național de Statistică în 2017*). Persoanelor cu vârsta peste 65 ani le corespund nevoi specifice care cer dezvoltarea unor servicii precum cele de îngrijire, sănătate, activități recreaționale etc. De asemenea, aceștia au nevoie de o bună accesibilitate în spațiul public, străzi și trotuare accesibile, mobilier urban, clădiri accesibile etc.

Viabilitatea scăzută a unor localități

1. Viabilitatea scăzută a unor localități unde indicele de îmbătrânire al populației (număr persoane vârstnice (de 65 ani și peste) raportat la 100 persoane tinere (sub 14 ani) este supraunitar (peste 200 persoane vârstnice la 100 tineri) cum sunt spre exemplu comunele Strâmtura, Boiu Mare, Vima Mică și Poienile Izei unde raportul este de 333 la 100, cu atât mai mult cu cât efectivele demografice ale acestor unități administrative sunt sub 1500 locuitori (Poienile Izei este comuna

cu cel mai mic număr de populație, 804, Vima Mică 1353, Boiu Mare 1109 locuitori (date la 1 iulie 2021).

Populația în vârstă de muncă în scădere

1. Între 2011-2021 a scăzut cu 6% numărul persoanelor adulte cu vârsta între 15-64 ani, reducere în cifre absolute cu 20838 persoane.

Dependență demografică ridicată

1. Valori ridicate ale dependenței demografice (număr redus de populație în vârstă de muncă și număr ridicat de persoane în vârstă) s-au înregistrat în localitățile din sud-vestul județului la granița cu județele Sălaj și Satu Mare, în zona numită Țara Codrului, respectiv o grupare compactă de comune: Bicăz, Oarța de Jos, Băsești, Ariniș, Asuaju de Sus și Băița de sub Codru. O altă grupare de două comune cu valori mari ale indicatorului dependență demografică cuprinde localitățile Vima Mică și Coroieni.

Disparități intra-județene

1. Mediul rural din județul Maramureș se caracterizează printr-o mare eterogenitate socială și economică determinată de poziția geografică, relief, evoluția istorică etc.
2. Observăm că localitățile rurale situate în zone periurbane sau turistice înregistrează evoluții demografice pozitive determinate de oportunitățile economice care se regăsesc în aceste zone. În schimb, în localitățile aflate la mai mult de 30 km față de centrele urbane sau în localitățile izolate se înregistrează evoluții demografice negative.
 - zonă rurală aflată în declin demografic este cea situată în sud-vestul județului, zonă compactă care se identifică cu regiunea etnografică Țara Codrului. Comunele Bicăz, Oarța de Jos, Băsești, Ariniș, Asuaju de Sus, Gârdani sunt comune aflate în declin demografic continuu din perioada industrializării și care în prezent au sub 1500 locuitori. Între 2011-2021 cel mai accentuat declin demografic a fost înregistrat în comunele Bicăz, Oarța de Jos, Băsești, Asuaju de Sus, scădere între -15- -10% față de anul 2011. Numărul redus al populației înseamnă număr redus de populație feminină la vârsta fertilă care determină rate reduse ale natalității și rate înalte ale mortalității (peste 20 la o mie locuitori). Declinul demografic este asociat cu o degradare accentuată a structurii pe grupe de vârste: pondere redusă a tinerilor (sub 15%), cel mai ridicat raport de

dependență peste 55 persoane inactive sunt susținute de 100 persoane active și cele mai mari ponderi ale vârstnicilor în total populație (peste 21%).

3. Declinul demografic al acestor comunități este explicat în parte și prin absența unui centru urban polarizator, poziția periferică la limitele cu județele Sălaj și Satu Mare. Orașele care au apărut recent Cehu Silvaniei (jud. Sălaj) sau Șomcuta Mare nu au capacitatea de a influența socio-economic dezvoltarea acestor localități rurale.

1.1.2. Resursele umane

Volumul forței de muncă:

1. Forța de muncă la nivelul Județului Maramureș este în general, în scădere. Județul este afectat de procesul de îmbătrânire demografică, rata de dependență demografică fiind în creștere iar rata de înlocuire demografică în scădere. Desigur, populația activă din Județul Maramureș este și ea în scădere procentuală în intervalul 2010-2021. Date privind volumul populației active în raport cu mediile de rezidență (*urban-rural*) indică o **îmbătrânire a populației mai accentuată în mediul rural față de mediul urban**. Dacă valorile populației active rămân relativ constante pe parcursul perioadei 2010-2021, populația activă din mediul urban înregistrează pierderi de populație activă de aproximativ 20,6 mii de persoane. **Se remarcă faptul că populația activă este mai degrabă concentrată în mediul urban decât în mediul rural**, valorile fiind constant mai ridicate în cazul mediului urban de rezidență, de-a lungul perioadei 2010-2021.
2. **Mediul de rezidență urban înregistrează pierderi de populație activă mai accelerate decât mediul rural, însă în continuare principala forță de muncă activă este concentrată în mediul de rezidență urban din județ:** În ultimii 10 ani a avut loc o scădere procentuală a numărului de persoane active din Județul Maramureș. Acest fapt se datorează procesului de îmbătrânire demografică ce afectează județul. Cele mai mari pierderi de populație activă sunt localizate în mediul urban, mediul de rezidență rural din Maramureș înregistrând procente cu valoare constantă de populație activă de-a lungul perioadei 2010-2021, procente care sunt însă mai reduse decât cele din urban. Putem, astfel, să menționăm faptul că mediul de rezidență urban înregistrează procese mai accelerate de îmbătrânire demografică mai pronunțată decât mediul de rezidență rural și că principala forță de muncă se regăsește în centrele urbane ale Județului Maramureș.

3. **Natalitatea este în scădere:** Se observă o rată de înlocuire demografică din ce în ce mai mică și o rată de dependență demografică în creștere rapidă

Distribuția salariaților

1. În perioada 2010-2020 se remarcă o creștere a numărului de salariați la nivelul Județului Maramureș, **crescând de la 86 256 persoane salariate în anul 2010, la 103 087 persoane salariate în anul 2020. Cel mai mare număr de salariați din Județul Maramureș a fost înregistrat în anul 2019, atunci fiind raportate 106 403 persoane salariate.** Distribuția salariaților în raport cu localitățile componente ale județului Maramureș (76 de U.A.T.-uri dintre care 2 municipii, 11 orașe și 63 de comune) indică faptul că **cea mai mare parte a salariaților se găsește, desigur, în municipiul reședință de județ, Baia Mare.** Din punct de vedere procentual, acesta adăpostea, în anul 2010, 55,45% din totalul salariaților din Județul Maramureș. În prezent, la nivelul anului 2020, procentul acesta a scăzut, necoborând însă sub 50% (mai exact, procentul este de 51,44% din totalul salariaților din Județ). **Pe locul al doilea din perspectiva procentului de salariați se găsește cel de-al doilea municipiu al Județului Maramureș, Sighetul Marmăției.** Această localitate adăpostea, în anul 2010, 13,51% din totalul salariaților, în timp ce în anul 2020, procentul acestora se găsește la valoarea de 9,69%, adică cu 3,82% mai puțin. Creșteri procentuale semnificative, în ceea ce privește salariații la nivelul Județului Maramureș au fost înregistrate în localitățile **Dumbăvița** (o creștere de la 0,4% în 2010 la 2,17% în 2020), **Orașul Tautii-Magheraus** (o creștere de la 1,16% în anul 2010 la 2,32% în anul 2020) și **Orașul Borșa** (o creștere de la 2,75% în anul 2010 la 3,83% în anul 2020).
2. **Disparități județene în ceea ce privește distribuția salariaților:** Numărul de salariați din Județul Maramureș este în creștere constantă în perioada 2010-2020, ca valori brute acestea crescând de la 86256 persoane în anul 2010, la 103087 persoane în anul 2020. Din punct de vedere procentual, numărul salariaților a depășit 50% din totalul persoanelor ocupate din Județ, depășirea acestui prag având loc în anul 2016. Astfel, dacă în anul 2010, numărul salariaților reprezenta 44,21% din totalul persoanelor ocupate din Județul Maramureș, în anul 2016 aceștia au ajuns să reprezinte 50,44% din total. În anul 2020, numărul salariaților reprezintă 52,81% din totalul persoanelor ocupate din județ. Din perspectivă procentuală se remarcă faptul că **mai mult de jumătate din totalul persoanelor ocupate sunt localizate în Municipiul Baia Mare.** Aceștia reprezintă 51,44% din totalul salariaților la nivel județean, în anul 2020. Un alt procent, de aproape 10,00%, este localizat în Municipiul Sighetu Marmăției (mai exact 9,69%). Din perspectivă economică, forța de muncă din restul teritoriului județului s-a concentrat mai degrabă

în comunele din proximitatea marilor centre urbane și în orașe precum Borșa, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus, Baia Sprie sau Tăuții-Magherauș.

3. **Localități lipsite de posibilități de angajare pentru populație:** Se remarcă prezența pe teritoriul Județului Maramureș a unui număr destul de mare de localități fără nicio firmă înregistrată, motiv pentru care posibilitățile de angajare în rândul populației sunt foarte limitate. Astfel, aceste localități, conform datelor furnizate, sunt localitățile rurale **Băsești, Băiuț, Bicăz, Bistra, Boiu Mare, Cernești, Cupșeni, Oarța de Jos, Poienile Izei și Vima Mică**. Cea mai mare parte a acestor localități sunt concentrate în zona sud-vestică, în Țara Codrului, precum și în zona centrală a Județului Maramureș, în nordul Țării Lăpușului.

Volumul cohorței de copii:

1. În Județul Maramureș, cel mai ridicat număr de înscriși apare în cazul elevilor din **învățământul primar și gimnazial**, aceștia fiind urmați de elevii din **învățământul liceal** și apoi de **copiii înscriși în grădinițe**. Din perspectiva evoluției lor, se remarcă o scădere bruscă a numărului elevilor din învățământul gimnazial și a celor din învățământul primar, în perioada 2014-2020. Copiii înscriși în grădinițe prezintă o ușoară evoluție numerică în perioada 2017-2020, deși în perioada 2014-2017 au înregistrat o scădere numerică.
2. Elevii înscriși în învățământul liceal prezintă o scădere numerică accentuată în perioada 2014-2017, ulterior, în intervalul 2017-2020 sesizându-se o creștere a numărului acestora. **Numărul elevilor din învățământul de maiștri a crescut în perioada 2014-2020**. Astfel, deși numărul acestora este destul de redus, **aceștia au evoluat de la un volum de 63 elevi înscriși în 2014, la 107 elevi înscriși în anul 2020. Cea mai mare valoare a fost înregistrată în anul 2019, când au fost raportați 135 de înscriși în învățământul de maiștri din Județul Maramureș**.
3. **Populație rurală cu educație de bază:** Se remarcă o rată a abandonului școlar mult mai ridicată în mediul rural față de mediul urban, situație întâlnită de altfel la nivelul întregii țări. Deși observăm progrese semnificative înregistrate la nivel Județean în ceea ce privește rata abandonului școlar (care a scăzut de la 1,4 în 2011 la 1,2 în 2019 – pentru învățământul primar și gimnazial, de la 4,4 la 2,2 pentru învățământul liceal), remarcăm o creștere impresionantă a ratei abandonului școlar în ceea ce privește învățământul postliceal și de maiștri. În acest caz, rata înregistrată a crescut de la 1,6 în anul 2011 la 8,8 în anul 2019, fapt ce duce la o populație numeroasă neinstruită din punct de vedere profesional
4. **Discrepanțe majore în ceea ce privește organizarea serviciilor de educație la nivelul unităților administrativ teritoriale:** Unitățile de educație din mediul rural sunt concentrate cu precădere în satele-reședință, numeroase sate aparținătoare nebeneficiind de unități școlare și

preșcolare. Acest fapt creștere riscul needucării populației din zonele respective, întrucât navetismul copiilor generează rate de abandon școlar ridicate.

5. **Volumele cohortelor de copii sunt mult mai scăzute în mediul rural în raport cu mediul urban:** La nivelul zonelor rurale din Județul Maramureș se înregistrează un proces de îmbătrânire demografică mult mai pronunțat decât în mediul rural, volumul cohortelor de copii înscriși în unitățile școlare din mediul rural fiind de doar 19 650 de elevi, în timp ce în unitățile din mediul urban sunt aproximativ 50 856 de elevi înscriși, conform datelor statistice.

Volumul de cadre didactice:

1. Numărul total al cadrelor didactice din Județul Maramureș este în scădere, în perioada 2011-2020. Astfel, dacă în anul 2011 erau raportate 6 003 cadre didactice, în anul 2020 numărul acestora este de doar 5 357 cadre didactice. Dintre acestea, cele mai multe cadre didactice sunt în învățământul primar și gimnazial (2 802 de cadre didactice în anul 2020¹), urmat de învățământul liceal (1 291 de cadre didactice în anul 2020). La polul opus, cele mai puține cadre didactice sunt în învățământul antepreșcolar (15 cadre didactice în anul 2020), profesional (158 cadre didactice în anul 2020), postliceal (42 de cadre didactice în anul 2020) și universitar (172 de cadre didactice în anul 2020). Din perspectiva distribuției spațiale, cele mai multe unități de învățământ sunt concentrate în zona centrelor urbane majore – Municipiul Baia Mare, Municipiul Sighetu Marmăției, Oraș Vișeu de Sus, Orașul Borșa.
2. **Disparități teritoriale în ceea ce privește accesul la educație** La nivelul Județului Maramureș se remarcă o concentrare a unităților de învățământ în primul rând, în cadrul celor două municipii - Baia Mare și Sighetu Marmăției – și în al doilea rând, în sistemul format de Orașele Borșa și Vișeu de Sus, învecinate. Astfel, și din perspectiva cadrelor didactice din zonă, se remarcă o concentrare a acestora în aceste trei puncte importante ale județului, lăsând în umbră alte unități teritorial administrative ce nu beneficiază de acces la educație pentru populația rezidentă.
3. **Volum foarte redus de cadre didactice în învățământul antepreșcolar din Județul Maramureș:** Din perspectiva accesului la învățământul antepreșcolar, din datele furnizate de INS, baza de date Tempo, doar trei localități din Județul Maramureș prezintă unități de educație destinate acestui tip de învățământ. Astfel, numărul cadrelor didactice specializate în această ramură a educației este foarte redus. Acestea sunt distribuite după cum urmează: în Municipiul Baia Mare (12 cadre didactice), în Municipiul Sighetu Marmăției (2 cadre didactice) și în Orașul Borșa (1 cadru didactic). Din nou, se remarcă discrepanța în ceea ce privește accesul la educație,

¹ INS, Baza de date Tempo

acesta fiind mai prezent în cele trei puncte-cheie ale județului, respectiv cele două municipii și zona de est, reprezentată în acest caz de Orașul Borșa.

4. La nivelul Județului Maramureș, rata șomajului în raport cu cele două sexe se menține echilibrată. Astfel, dacă în anul 2011 rata șomajului înregistra un total de 4,1 dintre care rata șomajului masculin era de 4,3 și rata șomajului feminin era de 3,9, în anul 2016, rata șomajului a fost egală pentru cele două sexe, adică 3,3. În momentul 2020, rata șomajului raportată este de 2,3, din care rata șomajului pentru sexul masculin este de 2,2 și rata șomajului pentru persoanele de sex feminin este de 2,5.
5. **Populația feminină prezintă o rată mai ridicată a șomajului decât populația de sex masculin:** La nivelul Județului Maramureș, în intervalul 2011-2021, se remarcă o rată mai mare a șomajului în rândul populației de sex feminin față de populația de sex masculin. Cu toate acestea, observăm că în raportul șomeri indemnizați vs. șomeri neindemnizați, populația de sex feminin este avantajată, numărul șomerilor neindemnizați fiind mai ridicat în rândul populației masculine.
6. **Scădere a numărului șomerilor indemnizați față de șomerii neindemnizați:** Deși se remarcă o ușoară ameliorare a raportului dintre șomerii neindemnizați și cei indemnizați, remarcăm faptul că, pe tot parcursul intervalului de referință 2011-2021, numărul șomerilor neindemnizați este mai ridicat decât cel al șomerilor indemnizați.

Infrastructura socială (educație, infrastructura medicală):

Nivelul de trai al populației

1. Din perspectiva potențialului de dezvoltare socio-economică se remarcă o concentrare a zonelor mai dezvoltate în jurul celor două municipii ale județului, și cu precădere în jurul municipiului-reședință Baia-Mare. Astfel, din perspectiva dezvoltării zonelor rurale, cele mai avantajate localități sunt cele din jumătatea vestică a Județului, învecinate cu Municipiul Baia Mare, aflate în coroana I, II sau chiar III (vezi Comunele Coaș și Copalnic-Mănăștur). La polul opus, cel mai defavorizat zone ale Județului Maramureș (cu potențial redus de dezvoltare socio-economică) sunt concentrate în zonele din sud-vestul județului (Țara Codrului) sau în localitățile identificate în Depresiunea Maramureș (Călinești, Strâmtura, Leordina, Poienile Izei, Șieu, Bogdan Vodă), localități ce prezintă potențial turistic dar ce necesită amenajare și semnalizare corespunzătoare.
2. **Diparități de dezvoltare socio-economică:** Zonele cu cel mai mare potențial de dezvoltare socio-economică sunt reprezentate de municipiile județului și de oreșele Vișeu de Sus și Borșa. Alături de acestea, zonele rurale aflate în imediata vecinătate și în coroana a II-a de localități

prezintă un potențial mai ridicat de dezvoltare. La polul opus, localități precum Baita de Sub Codru, Băsești, Bicz, Oarța de Jos etc (Țara Codrului) prezintă un potențial de dezvoltare destul de redus prin prisma accesibilității dificile și accesului deficitar la diverse funcțiuni complementare locuirii.

3. Nivel de trai scăzut din pricina lipsei de accesibilitate la diverse dotări aferente locuirii:

Numeroase localități din Județul Maramureș nu dispun de acces la dotări aferente locuirii precum sunt cele de educație sau sănătate. Cele mai multe dintre localitățile aflate în această situație sunt zone rurale, dispuse în general în zona sud-vestică (Țara Codrului) precum și în zonele sudică și nordică, îndepărtate de zonele urbane ale județului.

Nivelul de instruire al populației:

1. Volumul populației școlare în funcție de mediul de rezidență indică un raport echilibrat rural-urban, în special din perspectiva faptului că populația generală urbană este mai ridicată numeric decât cea rurală, în Județul Maramureș. Astfel, în cazul populației școlare, în cazul învățământului preșcolar, numărul copiilor din mediul rural este de 5 114 în anul 2020-2021, în timp ce în același an, mediul urban beneficiază de o populație preșcolară de 7 991 copii. Diferența numerică începe să crească între cele două medii de rezidență pe măsură ce crește gradul sistemului de pregătire. Populația școlară din sistemul primar este de 7 407 elevi în mediul rural, în raport cu 12 106 elevi în urban. Populația școlară gimnazială din mediul rural este de 6 145, în timp ce mediul urban înregistrează 10 369 elevi de gimnaziu.
2. **Populație rurală cu educație elementară:** Populația rurală are un nivel minimal de instruire, în timp ce populația urbană prezintă un grad de pregătire/instruire mult mai ridicat.
3. **Concentrarea accesului la educație:** Populația tânără a Județului Maramureș are o distribuție dezechilibrată în teritoriu, cea mai mare parte a unităților de învățământ fiind concentrate în zona vestică a teritoriului. Astfel, numeroase localități și în special sate aparținătoare nu beneficiază de acces la unități de învățământ. Navetismul elevilor generează, deci, o rată de abandon școlar mai ridicată în aceste unități administrativ-teritoriale lipsite de acces la unitățile de învățământ necesare²

Serviciile de sănătate și sănătatea populației:

² Informație detaliată în anexa 2 a studiului de fundamentare Analiza Impactului Social

1. Rețeaua de unități medicale din Județul Maramureș, la nivelul anului 2020, indică o diferență remarcabilă între mediile de rezidență urban-rural. Rețeaua de cabinete medicale de familie, în anul 2020, indică absența completă a **cabinetelor medicale aflate în sistem public la nivel județean, pe teritoriul Județului Maramureș regăsindu-se totuși un total de 244 de cabinete medicale de familie în sistem privat.**
2. Sunt, la nivelul Județului Maramureș, 7 U.A.T.-uri din zona rurală care **nu dispun de niciun cabinet de medici de familie.** Localitățile care **nu dispun de niciun cabinet de familie sunt următoarele: Băiuț, Coaș, Colțău, Gârdani, Oncești, Poienile Izei și Săpânța.** Totodată, remarcăm unele localități în care numărul cabinetelor de medici de familie este foarte redus în raport cu populația totală a localității. Între acestea, la nivelul Județului Maramureș, cele mai afectate sunt localitățile **Repedea, Bocicoiu Mare, Ieud și Bistra**, unde există doar câte un cabinet de medici de familie, deși populația acestor localități depășește 4000 locuitori. În mod firesc, necesarul de medici de familie ar fi de aproximativ 1 medic de familie la 500 de locuitori.
3. Din totalul celor 63 de localități rurale ale Județului Maramureș, **29 nu au niciun cabinet stomatologic**, fie el privat sau public. Din perspectiva **numărului de farmacii la nivelul Județului Maramureș**, se remarcă faptul că, în anul 2020, numărul acestora se ridică la **210 farmacii** (dintre care 8 în proprietate publică și 202 în proprietate privată). **Există, totuși, la nivelul Județului Maramureș un număr de 11 localități rurale lipsite de farmacii.**
4. **Deficit de cabinete de medici de familie în anumite localități din Județul Maramureș:** Sunt, la nivelul Județului Maramureș, 7 U.A.T.-uri din zona rurală care **nu dispun de niciun cabinet de medici de familie.** Localitățile care **nu dispun de niciun cabinet de familie sunt următoarele: Băiuț, Coaș, Colțău, Gârdani, Oncești, Poienile Izei și Săpânța**
5. **Deficit de farmacii în anumite localități din Județul Maramureș:** Localitățile **Asuaju de Sus, Oarța de Jos, Valea Chioarului, Boiu Mare, Vima Mică, Groși, Coaș, Cupșeni, Băiuț, Poienile Izei și Sarasau** nu dispun de prezența vreunei farmacii pe teritoriul lor
6. **Deficit de cabinete stomatologice în anumite localități din Județul Maramureș:** Localitățile **Asuaju de Sus, Baița de Sub Codru, Băsești, Bicz, Oarța de Jos, Boiu Mare, Vima Mică, Coroieni, Suci de Sus, Groșii Țibleșului, Cupșeni, Coaș, Săcălășeni, Colțau, Groși, Săpânța, Sarasau, Cocicoiu Mare, Rona de Sus, Giulești, Oncești, Bârsana, Călnești, Strâmtura, Poienile Izei, Șieu, Ruscova, Repedea și Borșa** nu beneficiază de prezența vreunui cabinet stomatologi pe teritoriul lor.

Sărăcie și protecție socială:

1. Zonele din Județul Maramureș în care se găsesc cele mai mari procente de populație ce trăiește în zone cu locuire precară sunt situate disparat în cadrul teritoriului județean. Se remarcă, totuși, o concentrare a unităților teritorial administrative ce au mai mult de 17% populație ce trăiește în zone cu locuire precară, **în extremitățile estică și vestică a teritoriului**. Astfel, localitățile ce prezintă caracteristicile menționate mai sus sunt **Oraș Tătuui-Măgherăș, Oraș Șomcuța Mare, Oraș Ulmeni, Oraș Săliștea de Sus și Comunele Colțâu și Poienile de Sub Munte**. Localitățile în care populația ce locuiește în zone cu locuire precară este de maxim 17% sunt **Municipiul Baia Mare, Municipiul Sighetu Marmăției, Oraș Baia Sprie, Oraș Cavnic, Oraș Vișeu de Sus, Oraș Borșa și Comunele Ardușat, Satulung, Suciul de Sus, Rozavlea, Bârsana**. Remarcăm, deci, că zonele afectate în cea mai mare măsură de locuirea precară sunt, în general, **zone urbane**. Singura localitate urbană neafectată de locuirea precară este **Dragomirești**, în cazul Județului Maramureș.
2. **Localități cu populație numeroasă aflată în zone cu locuire precară (peste 17% din totalul locuitorilor din UAT-urile respective):** Un total de 6 localități din Județul Maramureș, dintre care 4 orașe, adăpostesc populații numeroase ce locuiesc în zone cu locuire precară. Aceste localități sunt **Oraș Tătuui-Măgherăș, Oraș Șomcuța Mare, Oraș Ulmeni, Oraș Săliștea de Sus și Comunele Colțâu și Poienile de Sub Munte**
3. **Distribuția inegală a serviciilor sociale în teritoriul Județului Maramureș:** Așa cum era de așteptat, cea mai mare prezență a serviciilor sociale este înregistrată în mediul urban, prezența acestora în mediul rural fiind foarte limitată și restrânsă doar la **centre rezidențiale pentru copii în sistemul de protecție specială, centre de zi pentru persoane adulte cu dizabilități, centre de zi pentru copii – copii în familie, copii separați sau în risc de separare de părinți, centre de zi pentru asistență și suport pentru alte persoane aflate în situații de nevoie, centre rezidențiale de îngrijire și asistență pentru persoane vârstnice**.
4. **Distribuția inegală în teritoriu a localităților cu populație de beneficiară de VMG (venit minim garantat)** Din perspectiva ierarhiei zonelor rurale în raport cu populația beneficiară de venit minim garantat, se remarcă o discrepanță clară, la nivelul județului Maramureș, între localitățile din zona estică și cele din zona vestică a județului. Astfel, cea mai mare parte a localităților în care populația beneficiară de VMG reprezintă procente de peste 1%, peste 2% și chiar peste 4% din totalul locuitorilor la nivel de U.A.T. se găsesc concentrate în zona estică a Județului Maramureș, în special la vest de orașele Borșa și Vișeu de Sus.

Structura fondului construit:

1. Din perspectivă procentuală, stocul de locuințe din Județul Maramureș a crescut cu 3,38%, cele mai mari creșteri fiind înregistrate în Comunele Groși (26,22%), Recea (15,32%), Coltău (14,09%), orașul Tăuții Magherauș (12,77%) și comuna Săcălășeni (10,58%). Cea mai mare creștere procentuală a stocului de locuințe apare în vecinătatea imediată a Municipiului Baia Mare și cu precădere în zona vestică și sudică a acestuia. Din perspectiva **modificării stocului de locuințe aflate în proprietate publică**, remarcăm o creștere procentuală impresionantă în următoarele localități: **Comuna Dumbrăvița (creștere de 200% în perioada 2011-2020), Oraș Șomcuța Mare (creștere de 177,78% în perioada 2011-2020), Comuna Budești (creștere de 100% în perioada 2011-2020), Oraș Seini (creștere de 96,77%) și Comuna Fărcașa (creștere de 83,72%)**.
2. **Discrepanțe în ceea ce privește evoluția stocului de locuințe la nivelul localităților din Județul Maramureș:** Cea mai mare creștere a stocului de locuințe din Județul Maramureș s-a produs în zonele periurbane ale municipiilor mari, în special în vecinătatea sudică și vestică Municipiului Baia Mare (creștere a stocului de locuințe de peste 10% în intervalul 2011-2020). Remarcăm o concentrare a creșterii numărului de locuințe în special în zona vestică a teritoriului, acolo unde se observă, de altfel, și o densitate mai mare a populației. Cele mai mici densități ale populației se găsesc în zonele montane, Băiuț, Desești și Groșii Țibleșului, acolo unde sunt înregistrate și creșteri foarte mici ale stocului de locuințe sau chiar scăderi (vezi cazul Comunei Băiuț). Alte densități scăzute ale populației sunt în Valea Chioarului, Boiu Mare și Vima Mică, acolo unde creșterile stocului de locuințe sunt nesemnificative. Similar și în cazul Comunelor Asuaju de Sus, Băsești și Bicăz.
3. **Proces accentuat de suburbanizare în localitățile rurale din jurul Municipiilor Baia Mare și Sighetu Marmației:** Cele mai mari suprafețe locuibile se remarcă în special în cadrul orașelor și localităților din jurul Municipiilor Baia Mare și Sighetu Marmației. Aceste zone prezintă suprafețe locuibile peste media județeană (*adică 48,47 mp/loc*). Totodată, ele prezintă semne ale unei creșteri considerabile ale suprafeței locuibile în intervalul 2011-2020, semne ale unei suburbanizări rapide în aceste zone.

Infrastructura sportivă și culturală:

1. Din perspectiva culturală, la nivelul Județului Maramureș, se remarcă o discrepanță majoră între cele două municipii și celelalte localități. Astfel, deși din perspectiva obiectivelor turistice, Județul Maramureș are printre cele mai atrăgătoare zone turistice ale României, din perspectiva muzeelor, acestea se concentrează în mare măsură în Municipiul Baia Mare și Municipiul Sighetu Marmăției. Totodată, statisticile privind numărul de vizitatori în muzee indică o valoare cu mult mai ridicată în cele două municipii față de celelalte localități ale județului.
2. Unitățile de cazare dominante la nivelul Județului Maramureș sunt cele de tip **agroturistic**, în total fiind identificate un număr de 264 de astfel de unități de cazare, în creștere rapidă față de anii precedenți când erau 77 de unități (la nivelul anului 2011), respectiv 104 unități (la nivelul anului 2016). Totalul unităților de cazare este în continuă creștere la nivelul Județului Maramureș, în anul 2021 fiind un număr de 392 de unități de cazare. Distribuția acestora este însă inegală, cele mai multe fiind concentrate în **Municipiul Baia Mare (46 de unități de cazare), Orașul Borșa (32 de unități de cazare), Comuna Moisei (23 de unități de cazare), Municipiul Sighetu Marmăției (19 unități de cazare), Oraș Vișeu de Sus (16 unități de cazare), Comuna Săpânța (15 unități de cazare), Comuna Vadu Izei (15 unități de cazare) sau Comuna Poienile Izei (13 unități de cazare).**
3. **Distribuția inegală a structurilor sportive în plan teritorial:** Din totalul celor 76 de unități administrativ teritoriale ale Județului Maramureș, la nivelul structurilor sportive, 25 de unități nu dispun de săli de gimnastică sau terenuri de sport aferente unităților de educație. Toate acestea sunt zone rurale. Totodată, se remarcă o concentrare preponderentă a activităților sportive la nivelul Municipiilor Baia Mare și Sighetu Marmăției, alte zone ce beneficiază de astfel de dotări sportive fiind și orașele Vișeu de Sus sau Baia Sprie.
4. **Discrepanțe majore în ceea ce privește numărul de vizitatori în muzee dintre cele două Municipii – Baia Mare și Sighetu Marmăției – și restul teritoriului județean:** Din totalul numărului de vizitatori în muzeele din Județul Maramureș, în prezent (anul 2020), 67,98% sunt vizitatori în muzeele din Sighetu Marmăției și 22,30% sunt vizitatori în muzeele din Baia Mare. Discrepanța este majoră față de vizitatorii în muzeele din restul teritoriului, unde procente sunt de mai puțin de 1%. Excepție fac Orașul Târgu Lăpuș (5,58% din totalul vizitatorilor în muzee din Județ), Săpânța (1,62% din totalul vizitatorilor în muzee din Județ) și Colțău (1,02% din totalul vizitatorilor în muzee din Județ).

1.2. Propuneri, scenarii și prognoze de dezvoltare

Având în vedere evoluția demografică din ultimele decenii, tendințele existente la nivel demografic și socio-economic, manifestate cu deosebire ca efecte ale crizei financiare și economice globale și naționale, se impun o serie de măsuri în vederea asigurării necesarului forței de muncă și a calității capitalului uman, pentru dezvoltarea pe termen mediu și lung.

1. Asigurarea unei creșteri demografice echilibrate în raport cu oferta de dezvoltare și capacitatea de suport a județului prin:

- revigorarea demografică a populației județului Maramureș, ca urmare a îngustării bazei piramidei demografice, atât în mediul urban, cât și în cel rural;
- diminuarea procesului de îmbătrânire demografică, fenomen cu profunde implicații sociale, aproape toate unitățile administrativ-teritoriale depășind limitele unei evoluții echilibrate, cu deosebire în satele din sudul județului, din zona jugului intracarpatic și a Dealurilor Codrului și în zona piemontană a Depresiunii Maramureș: Vima Mică, Desești, Cupșeni, Biczaz, Oarța de Jos, Valea Chioarului, Boiu Mare etc.;
- menținerea trendului demografic actual în arealele cu indici ai îmbătrânirii demografice ce pot fi încadrați în limite acceptabile
- stabilizarea populației tinere în comunele județului care au potențial de atracție și de creștere, prin angrenarea acestora în programe cu finanțare europeană de revigorare a spațiului și economiei rurale, prin implementarea de măsuri ce au în vedere creșterea activității și rentabilității economice, a confortului edilitar, a dotărilor medical-sanitare
- stabilizarea forței de muncă superior calificate prin creșterea ofertei în municipiile și orașele județului și descurajarea mobilității temporare sau definitive înspre alți poli de creștere regionali sau naționali
- o nouă abordare a planificării familiale prin asigurarea serviciilor legate de sănătate și asistență socială, acestea putând influența creșterea natalității, redresarea sporului natural sau reducerea migrațiilor în afara județului;
- asigurarea unei structuri demografice echilibrate, pe vârste și sexe, în vederea asigurării forței de muncă în perspectivă (mai cu seamă în comune precum cele de pe Valea Izei, zona piemontană a Depresiunii Maramureș, Dealurile Codrului).

2. Încurajarea în continuare a remigrației și reintegrarea persoanelor emigrate, cu beneficii sociale și economice

- atragerea și sprijinirea persoanelor care au muncit în străinătate în inițierea de afaceri pe plan local, generatoare de profit și de absorbție a forței de muncă, prin sprijin logistic și asigurarea infrastructurii necesare;
- conștientizarea rolului și efectelor sociale ale remigrației;
- menținerea și atragerea persoanelor cu studii superioare în domeniile economice de vârf ale județului, nu numai în reședința de județ, ci și în celelalte centre urbane;

3. Creșterea ratei de activitate și a gradului de ocupare a forței de muncă

- reducerea populației neocupate prin restructurare socio-profesională în favoarea serviciilor sau a altor activități cu valoare adăugată mare;
- dezvoltarea industriei turismului ca principala resursă de profit în mediul rural, inclusiv prin atragerea în circuitul turistic intensiv a unor noi areale cu potențial natural și cultural ridicat
- promovarea turismului ecologic și a agroturismului prin sprijinirea logistică și financiară în scopul înființării de noi pensiuni agroturistice în mediul rural, cu deosebire în satele izolate, fără alte surse de venit permanent;
- aplicarea unor politici de valorificare a patrimoniului cultural din orașe și de conservare a arhitecturii tradiționale maramureșene în așezările rurale;
- creșterea flexibilității și mobilității profesionale prin ridicarea nivelului de cunoștințe și deprinderi profesionale;
- încurajarea participării la viața socială și economică a comunităților a persoanelor excluse sau marginalizate social; încurajarea șomerilor de a se reintegra pe piața forței de muncă prin programe speciale de pregătire sau consiliere;
- asigurarea unei piețe a muncii pentru valorificarea forței de muncă superior calificate în instituțiile de învățământ existente în Baia Mare sau Sighetu Marmatei;
- stimularea investițiilor în sectorul produselor finite cu grad ridicat de valorificare a resurselor umane prin atragerea investițiilor străine în industrii de vârf;
- redimensionarea populației ocupate în agricultură din mediul rural, în special cel din Depresiunea Maramureș (Giulești, Bârsana, Rozavlea, Bogdan Vodă etc), prin atragerea în

sectorul serviciilor (turism), dar și prin dezvoltarea durabilă a unui sector agro-alimentar competitiv;

- concentrarea și orientarea inițiativei particulare înspre **ferme ecologice**, a căror produse întâmpină cerințele pieței europene și introducerea politicilor de mediu în activitățile agricole, cu deosebire în unitățile de prelucrare la nivel local;
- restructurarea sectorului primar prin dezvoltarea durabilă a **silviculturii**, prin extinderea zonelor împădurite și menținerea funcțiilor economice, ecologice și sociale ale pădurii din zonele rurale.

4. Dezvoltarea unei piețe a muncii cu mobilitate sporită a forței de muncă între afacerile în declin și cele în creștere

- gestionarea eficientă a informațiilor legate de cererea și oferta locurilor de muncă disponibile prin coordonarea activităților instituțiilor abilitate: Agenției Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă Maramureș, primării și agenți economici;
- realizarea de programe de reconversie profesională conform cerințelor pieței;
- stabilizarea forței de muncă prin acordarea de facilități și creșterea gradului de ocupare a forței de muncă feminine și tinere;
- stabilitatea legislativă la nivel local și înlăturarea barierelor administrative care îngreunează inițierea și consolidarea activităților antreprenoriale.

5. Asigurarea serviciilor de sănătate și asistență socială la un nivel ridicat, cu deosebire în mediul rural

- familie, de specialitate, stomatologice, farmaceutice, prin încurajarea dezvoltării serviciului privat de sănătate în rural, ca și alternativă la serviciile publice, cu precădere în noile orașe și în centrele de importanță comunală și supracomunală
- menținerea unui echilibru demografico-social în ceea ce privește structurarea pe grupe de vârstă, starea de sănătate și serviciile sociale corespundente: asigurarea în perspectivă de servicii sporite pentru localitățile cu ponderi ridicate ale grupelor superioare din categoria adulților
- asistență socială persoanelor și familiilor defavorizate sau aflate în dificultate, a vârstnicilor, femeilor și a celor cu deficiențe;

- asigurarea asistenței medicale primare în toate așezările rurale, prin constituirea de centre medicale permanente și încurajarea medicilor de familie să se stabilească în localitate, cel puțin la nivelul centrelor de comună;
- facilitarea accesului la educație și informare medicală, realizarea unui program de medicină școlară;
- creșterea stării de sănătate a populației prin îmbunătățirea condițiilor de locuire (alimentare cu apă, canalizare, electricitate, comunicații și telecomunicații).

6. Dezvoltarea sistemului de educație și formare profesională prin parteneriate între unitățile de învățământ și actorii locali și adaptarea acestuia la cerințele pieței, diversificarea învățământului superior și a celui mediu în centre regionale

- continuarea parteneriatului social în educație prin dezvoltarea și armonizarea colaborării între instituțiile implicate: minister, inspectoratul școlar, unități de învățământ, instituții de învățământ superior locale și filialele universităților din țară prezente în județ, centre de cercetare și dezvoltare, comunitatea de afaceri, agenți economici, organizații non-guvernamentale, comunitatea locală etc.;
- dezvoltarea formării inițiale și continue prin corelarea obiectivelor acestora și implementarea de programe pentru îmbunătățirea calității actului educativ și formator;
- dezvoltarea și diversificarea ca centre de învățământ superior a municipiilor Baia Mare și Sighetu Marmăției,
- planificarea educațională și a formării profesionale inițiale și identificarea corespunzătoare a calificărilor profesionale dobândite în urma formării;
- accesul nediferențiat la educație, asigurarea egalității de șanse, scăderea abandonului școlar, asigurarea asistenței educaționale a colectivităților vulnerabile;
- impulsivarea dezvoltării sistemului de educație vocațională în mediul rural și a școlilor de arte și meserii;
- reabilitarea infrastructurii școlare – școli și grădinițe – în concordanță cu evoluția demografică;
- dezvoltarea de servicii în mediul rural prin centre comunitare multifuncționale (culturale și sociale, de îngrijire copii etc);

II. REȚEAUA DE AȘEZĂRI

2.1. Probleme și disfuncționalități

1. Localitățile ce se constituie în interfețe sunt situate la 25-40km de Baia Mare în sectorul sudic al județului, iar în Țara Maramureșului la 130km (Borșa). O serie de sate pot fi considerate extreme, izolate
2. Din punct de vedere funcțional, se constată o dezvoltare inegală a localităților județului, în sensul dezvoltării rapide a municipiilor și a comunelor din imediata apropiere, direct afectate de creșterea demografică și economică, în contrast cu declinul demografic generalizat din celelalte orașe și din majoritatea comunelor, mai ales cele din extremitatea vestică și sudică a județului.
3. 39 de unități administrativ teritoriale situate în zone montane
4. Numărul mic de centre urbane din județ și distribuția acestora inegală în teritoriu
5. Localități urbane și rurale care nu îndeplinesc criteriile aferente rangului, precum : criteriul demografic, dotările de bază, accesibilitate etc. fiind pasibile de a-și pierde statutul
6. Localități rurale aproape depopulate
7. Localități dependente de o singură ramură economică
8. Așezărilor rurale care au un indice de accesibilitate (conectivitate) negativ

2.2. Propuneri, scenarii și prognoze de dezvoltare

1. Planificarea riguroasă a dezvoltării așezărilor în vederea optimizării funcțiilor și esteticii lor
2. Planificarea extinderii spațiale a localităților

Mediul urban:

Baia Mare are tendința de a forma un culoar urbanizat. Profilul economic diversificat și migrarea în suburban a activităților economice consumatoare de spațiu necesită atenție deosebită la:

- extinderea controlată a vetrei prin studierea cererilor de includere în intravilan a terenurilor vizate pentru construcții rezidențiale;
- evitarea apariției de noi zone de excluziune socială prin politici de planning
- valorificarea resurselor funciare existente
- reconstrucție ecologică de-a lungul râului Săsar și în zona haldelor de steril cu scopul de a obține un mediu sigur, utilizabil pentru activități economice, estetic.

Sighetu Marmăției are o viteză de extindere teritorială mică, în comparație cu alte municipii de același rang și talie din NV României, chiar dacă există resurse funciare suficiente și de calitate. Transformarea localităților componente în cartiere nu a dat rezultate. Nu există proiecte imobiliare de anvergură care să dinamizeze sectorul de construcții. Transferul activităților economice în suburban este slab. Extinderea spațială va avea următoarele coordonate:

- extinderea controlată a vetrei
- gestiunea extinderii teritoriale pe baza principiilor de minimizare a riscurilor datorate hazardelor naturale
- valorificarea resurselor funciare existente
- evitarea apariției de noi zone de excluziune socială
- structurarea clară a zonelor funcționale în cadrul vetrei

Centre urbane de rangul III prezente în PATN, secțiunea IV, 2001: **Borșa, Vișeu de Sus, Cavnic, Baia Sprie, Târgu Lăpuș, Seini**, au structură urbană specifică arealelor montane/deluroase și de contact, cu posibilități de extindere limitate de orografie, rețeaua hidrografică.

- gestiunea extinderii teritoriale pe baza principiilor locale ancestrale pentru:
 - minimizarea riscurilor datorate hazardelor naturale;
 - orientarea construcțiilor pentru eficientizare energetică;
 - menținerea identității locale a așezărilor.
- evitarea supraaglomerării prin extinderea către localitățile componente și aparținătoare;
- restaurarea clădirilor dezafectate și managementul extinderii în vechile orașe miniere;
- structurarea clară a zonelor funcționale în cadrul vetrei și reconversia vechilor zone funcționale miniere și/sau industriale, respectiv agricole;
- evitarea apariției de noi zone de excluziune socială

4. Centre urbane de rangul IV, foste centre supracomunale, orașe din 2004, cu influență și infrastructură urbană în curs de consolidare: **Tăuții-Măgherauș, Ulmeni, Șomcuta Mare, Săliștea de Sus și Dragomirești**. Propunerile de extindere vizează:

- extinderea controlată a vetrei prin studierea includerii în intravilan a terenurilor utilizate agricol sub capacitate și încurajarea investițiilor în domeniul non-agricol
- structurarea clară a zonelor funcționale în cadrul vetrei
- valorificarea resurselor funciare
- amenajarea de tip urban a spațiilor publice.

Mediul rural

- extinderea controlată și evitarea dezvoltării anarhice a vetrei prin crearea de birouri specializate în cadrul administrației locale cu rol de supervizare și consiliere;
- gestiunea extinderii teritoriale pe baza principiilor de dezvoltare durabilă
- valorificarea resurselor funciare existente
- evitarea apariției de noi zone de excluziune socială

4. Fortificarea și interconectarea infrastructurilor și eficientizarea exploataării lor

Adaptarea rețelei de localități la solicitările populației se realizează prin măsuri de amenajare care vizează:

- infrastructurile intens frecventate datorită calității și eficienței dotărilor;
- infrastructurile intens frecventate care nu corespund cerințelor populației;
- infrastructurile alternative;
- articularea și sincronizarea cu proiectele vecine din aceeași categorie;
- releele și nodurile rețelelor.

5. Perfecționarea raporturilor de interrelaționare a așezărilor

Raporturile de interrelaționare a așezărilor se calează pe câteva idei:

- promovarea modelului european și motivarea actorilor locali;
- dezvoltarea echilibrată policentrică;
- o bună articulare între urban și rural;
- promovarea politicii de dezvoltare durabilă

Propunerile în această direcție sunt legate de:

- organizarea rețelei de centre într-o ierarhie coerentă;
- cooperări intercomunale;
- conceperea „intercomunalităților” urbane

6. Atenuarea decalajului urban-rural

Atenuarea decalajului urban-rural are ca scop diminuarea dezechilibrelor prin:

- stimularea dezvoltării echilibrate și revitalizarea zonelor defavorizate:
 - echiparea localităților cu dotări de nivel urban;
 - scăderea presiunii asupra mediului urban prin creșterea confortului și calității vieții în cel rural;

- stimularea investițiilor în rural, în concordanță cu funcțiile așezărilor și nișele de piață locale.

7. Specializarea funcțională a localităților

Activitățile economice și sociale relevate prin intermediul indicatorilor specifici oferă imaginea de ansamblu asupra specializării funcționale a localităților. Prin specializare mai aprofundată și diversificare funcțională se va realiza ocuparea durabilă a unor segmente de piață în fiecare din centrele polarizatoare din rețea.

Măsurile prevăzute pentru această direcție sunt legate de:

- activarea unor funcții neagricole în comunele cu potențial socio-economic important prin:
 - diversificarea gamei de servicii, în principal turistice și comerciale în localitățile periurbane ale municipiului Sighetu Marmăției;
 - dezvoltarea unor activități productive din sectorul industriei alimentare, textile și a prelucrării lemnului.
- complementaritatea funcțiilor agricole-industriale-de servicii a localităților prin:
 - promovarea reședințelor comunale cu funcții diferite de cea agricolă, cum sunt cele cu activități de servicii;
 - relații funcționale cu restul localităților din județ, în care predomină funcțiile productive;
 - definirea centrelor cu activități de servire mai dezvoltate.

8. Întărirea rolului atractor al centrelor urbane și transformarea acestora în poli de creștere zonali

Asimetria nivelurilor ierarhice și importanța polului Baia Mare au la bază mutațiile modului de organizare administrativ-teritorială de-a lungul timpului. Faptul că părți din teritoriul județean au aparținut unor unități diferite a dus la creșterea și decăderea unor poli importanți. Atenuarea discrepanțelor dintre nivelul de dezvoltare al reședinței și ceilalți poli se poate realiza prin măsuri legate de:

- întărirea poziției unor poli intermediari dintre orașele de rangul III (Borșa, Vișeu de Sus, Cavnic, Baia Sprie, Târgu Lăpuș, Seini) având în vedere vechimea lor ca orașe și nivelul de dezvoltare al dotărilor publice urbane prin:
 - parteneriate între orașele vecine: Borșa-Vișeu de Sus, Săliștea de Sus-Dragomirești, Baia Sprie-Cavnic pentru articularea rețelelor de dotări urbane.

- tranziția mai eficientă de la rangul de centru supracomunal la cel de oraș de rangul IV (Tăuții-Măgherauș, Ulmeni, Șomcuta Mare, Săliștea de Sus și Dragomirești) prin:
 - implementarea proiectelor de dezvoltare a dotărilor publice: de sănătate, de educație, administrative;
 - dezvoltarea infrastructurilor urbane specifice (căi de comunicație, alimentare cu apă, canalizare, energie electrică, televiziune, telefonie, internet).
- implementarea proiectelor de tip arie metropolitană la Baia Mare și Sighetu Marmăției prin dezvoltarea parteneriatelor între polii urbani și comunele din spațiul polarizat.

III.ACTIVITĂȚILE ECONOMICE ȘI TURISMUL

3.1.Probleme și disfuncționalități

1. Existența zonelor defavorizate de tipul zonelor montane defavorizate, zonelor defavorizate de condiții naturale specifice, zone miniere, zone în declin industrial, zone defavorizate social produc efecte negative în economia locală și rândul populației.
2. Conform INS în anul 2020 la nivelul județului Maramureș erau active 12.492 întreprinderi, după numărul angajaților 99,8% se încadrează în sectorul IMM, având mai puțin de 250 angajați , iar întreprinderile mari, cu un număr mai mare de 250 salariați au o pondere de 0.02% în total întreprinderi. Ponderea întreprinderilor mari este foarte mică în total întreprinderi.
3. Prin distribuția terenurilor neagricole la nivel de județ, sunt înregistrate creșteri în detrimentul terenurilor productive.
4. Se înregistrează ușoare scăderi ale suprafețelor de terenuri arabile
5. În perioada 1990-2014 se înregistrează o scădere 5.607 ha a suprafețelor agricole, respectiv creștere în categoria suprafețelor de terenuri neagricole.
6. Fragmentarea terenurilor agricole favorizează practicarea agriculturii de subzistență
7. Valoarea producției agricole la nivel de județ a înregistrat o creștere de 25,66% în perioada 2010-2020, creștere ce a provenit în principal din producția animală (creștere de 49,53%), respectiv producția vegetală (creștere de 10,57%)
8. Din valoarea producției agricole la nivel de județ, 53,7% provine din producția vegetală, 46,3% din producția animală
9. Politicile privind practicarea agriculturii intensive, neaplicarea politicilor de repaus vegetativ a terenurilor productive, folosirea de ierbicide/pesticide neconforme aduc scăderi ale producțiilor și degradarea solului

10. Datorită reliefului, și a suprafețelor agricole limitate la nivelul județului Maramureș se practică agricultura intensivă în majoritatea localităților, în vederea obținerii de producții mari, care să asigure un grad mare de rentabilitate și profitabilitate.
11. La nivelul județului Maramureș în unele localități s-au exploatat intensiv fondurile forestiere, folosirea intensivă a condus la reducerea dimensiunii acestora, rezultând terenuri ce au putut fi reconvertite în suprafețe agricole și alipite la terenurile agricole existente. Creșterea suprafețelor agricole, alături de gradul de mecanizare ridicat la nivelul județului crează premisele agriculturii extensive.
12. Producția medie/ha la principalele culturi agricole este redusă, plasând județul Maramureș pe ultimele locuri în Regiunea Nord-Vest
13. Sectorul pomicol este dezvoltat, obținându-se cele mai mari producții din regiune
14. Sectorul zootehnic este dezvoltat la nivelul județului, județul Maramureș remarcându-se la nivel regional prin numărul mare de caprine. În privința numărului de bovine, porcine, ovine, păsări, județul se clasează pe ultimele locuri în regiune.
15. În ceea ce privește gradul de mecanizare a agriculturii, județul Maramureș se situează pe locul 2 în cadrul Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest din punct de vedere a numărului de tractoare agricole.
16. Fondul forestier din județul Maramureș este cel mai întins din regiune, reprezentând 25% din totalul regiunii.
17. Produsele valorificate din pădurile județului au nevoie îmbunătățiri privind modalitatea de recoltare, colectare, distribuție și desfacere. Uneori este nevoie de un proces tehnologic eficient pentru procesarea unor resurse bio, care provin din pădurile județului Maramureș.
18. Resursele solului reprezintă un avantaj pentru economia locală, sprijinind industria prelucrătoare din județ cu materie primă, astfel costurile din transport fiind reduse, de asemenea sunt eliminate intermediarii care cresc costurile
19. Scăderea fondului forestier la nivelul unor localități datorită exploatării intensive, a defrișărilor ilegale, și indirect a lipsei politicilor de regenerare a fondului forestier.
20. Industria a înregistrat numeroase transformări în perioada 1990-2021, existând progres prin privatizarea multor societăți. Acestea au absorbit forță de muncă locală, contribuind în mod indirect la reducerea șomajului, progresul industrial al județului a condus la creșterea economiei locale a județului.
21. Industria prelucrătoare este domeniul cu perspective mari de dezvoltare la nivel de județ. Activitățile industriei prelucrătoare care înregistrează regres în structura salariaților sunt: fabricarea băuturilor, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, industria construcțiilor metalice,

- fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice, repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor.
22. Există la nivelul județului Maramureș localități care dispun de resurse minerale ale subsolului, dar acestea nu sunt valorificate, neexistând exploatații pentru acestea: Șomcuța Mare, Târgu Lăpuș, Bistra, Câmpulung la Tisa, Cernești, Copalnic-Mănăstur, Ocna Șugatag, Remetea Chioarului, Rona de Sus, Săcel, Săpânța, Valea Chioarului.
 23. Subramurile industriei prelucrătoare care au avut cel mai mare număr de salariați la nivelul anului 2020 sunt: fabricarea mobilei (8.375 salariați), prelucrarea lemnului (5.431 salariați), fabricarea echipamentelor electrice (4.102 salariați), industria alimentară (3.813 salariați), fabricarea articolelor de îmbrăcăminte (2.661 salariați)/
 24. Industria ușoară s-a adaptat mai ușor la condițiile pieței, atrăgând în procesul economic numeroase investiții străine. Această tendință a favorizat dezvoltarea zonelor industriale și platformelor mari de producție.
 25. Industria extractivă se realizează cu un număr mediu de salariați de 567 pers. În anul 2020, numărul salariaților este mai mare cu 58,8% față de anul 2010.
 26. Industria de producere și furnizare de energie electrice, termice, gaze, apă caldă și aer condiționat se realizează cu un număr de 602 salariați, structură ce reprezintă numai 1,5% din industria județului Maramureș (2020). În perioada 2010-2020, activitatea de producere și furnizare a energiei electrice și termice înregistrează o scădere a numărului salariaților cu 57 pers., reprezentând o scădere de 8,6%.
 27. La nivelul județului Maramureș s-au identificat UAT-uri cu activitate industrială în declin, datorită zonelor industriale și spațiilor industriale abandonate: Mun Baia Mare, Mun Sighetu Marmăției, Baia Sprie, Ulmeni.
 28. S-au identificat la nivelul județului UAT cu zone industriale aflate în restructurare și modernizare: Mun Baia Mare, Baia Sprie, Seini, Șomcuța Mare, Tăuții-Magheraus, Fărcașa, Groși, Lăpuș, Recea
 29. lipsa parcurilor industriale la nivel județean are efecte negative în atragerea de noi investitori în județ, respectiv descurajarea agenților economici existenți să dezvolte activitățile. Există premisele înființării de parcuri industriale în localitățile Baia Mare, Baia Sprie, Groși, Fărcașa și Șomcuța Mare
 30. Unitățile care înregistrează cea mai mare performanță în domeniul hotelier au sediul social înregistrat în mun. Baia Mare(3), Borșa (2), Vișeu de Sus, Baia Sprie, Sighetu Marmăției, Recea, Sisești(1). Aceste firme activează în activități de servicii hoteliere și alte facilități de cazare

similare, având în structură un număr de salariați între 15-56 persoane, unitățile, făcând parte din categoria firmelor mijlocii și mici.

31. Județul Maramureș dispune de resurse ale solului și subsolului ce pot fi valorificate în diferite tipuri de turism, însă în prezent acestea sunt insuficient exploatate.
32. Infrastructura turistică înregistrează creșteri în anul 2021 față de anul precedent, în principal manifestate în categoria structurilor de cazare de tip: pensiuni turistice și pensiuni agroturistice.
33. Din totalul structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare, cele mai multe unități sunt în localitățile: Ocna Șugatag(69 unități), Baia Mare (46 unități), Borșa (32), Moisei (23), Vișeu de Sus (16), Săpânța (15)
34. Județul Maramureș dispune de resurse valoroase ce pot fi valorificate eficient și durabil în activitățile de turism.
35. Se manifestă o tendință de evoluție a activităților de turism la nivel de județ, însă resursele locale nu au fost valorificate suficient pentru a atrage potențialii turiști. Se fac demersuri din parte autorităților locale, dar și a operatorilor din turism pentru promovarea și dezvoltarea turismului la nivel teritorial.
36. Potențialul turistic al județului Maramureș este ridicat, infrastructura turistică nefiind încă suficient dezvoltată comparativ cu resursele din teritoriu.
37. Capacitatea de cazare turistică la nivel de județ este de 8.816 locuri, reprezentând 20% din capacitatea regiunii (44.007 locuri).
38. Numărul de sosiri pentru turiști în unitățile de primire turistică existente în anul 2021, a fost de 216.514, în creștere cu 134% față de anul 2010. Creșterea s-a datorat în principal numărului de sosiri ale turiștilor în unități de tip: hoteluri, pensiuni turistice, pensiuni agroturistice, vile turistice, cabane turistice.
39. Sectoarele servicii și comerț sunt bine reprezentate și diversificate la nivel local.
40. Activitățile de servicii se realizează cu o structură a populației ocupate ce reprezintă 26,23% din populația ocupată a județului Maramureș.
41. Majoritatea activităților din domeniul serviciilor înregistrează creșteri ale populației ocupate, datorită dezvoltării economice favorabile din ultimii ani.
42. Sunt și activități de servicii care au înregistrat regres în rândul populației ocupate, în perioada 2010-2020 – administrație publică (-5,25%)
43. Primele 10 subramuri din sectorul serviciilor în funcție de valoarea vânzărilor, au obținut în anul 2020 cifră de afaceri cumulată în valoare de 2,35 mld lei, reprezentând doar 10,26% din cifra de afaceri totală raportată la nivelul județului Maramureș.

44. Cele mai performante firme din domeniul serviciilor, clasamentul după cifra de afaceri realizată în anul 2020, își au sediul în mun. Oradea (7), localitățile Budești (1) și Baia Sprie(1) Vișeu de Sus (1). Se observă polarizarea companiilor care obțin cele mai mari valori ale vânzărilor în zona municipiului Baia Mare, existând un dezechilibru la nivelul teritoriului. Domeniile de activitate în care performează aceste unități sunt întreținerea și repararea autovehiculelor, alte activități de creditare, activități de design specializat, realizare software, transporturi rutiere de mărfuri.
45. Preponderent firmele care realizează cele mai mari valori ale vânzărilor în sectorul serviciilor sunt localizate în zona municipiului Baia Mare, existând un dezechilibru major cu localitățile din teritoriu.
46. •În privința dotărilor din sectorul învățământ toate localitățile din județul Maramureș au unități de învățământ primar și gimnazial. Conform datelor publicate de INS unități de învățământ de tip preșcolar sunt prezente doar în localitățile: Baia Mare, Sighetu Marmăției, Baia Sprie, Borșa, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus, Mireșu Mare, Moisei, Recea.
47. •Dotările sanitare au o prezență redusă la nivelul județului Maramureș, unități de tip Spital și Dispensar sunt prezente doar în 6 localități : Baia Mare, Sighetu Marmăției, Borșa, Cavnic, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus, restul localităților din județ nu dispun de unități medicale.
48. Sectorul cercetare-dezvoltare este slab dezvoltat, numărul salariaților și cheltuielile efectuate cu CDI plasează județul pe ultimele locuri în regiune
49. Populația ocupată civilă care realizează activități de comerț cu amănuntul, comerț cu ridicata, inclusiv repararea autovehiculelor și motocicletelor reprezintă 12,24% din populația ocupată în economia județului Maramureș, numărul fiind în scădere.
50. Numărul salariaților din sectorul comercial este mai mare cu 16,8% în anul 2020 față de anul 2010. Față de anul 2019, numărul salariaților din sectorul comercial a avut o ușoară scădere.
51. În anul 2020, salariații din activitățile de comerț reprezintă 14,4% din totalul salariaților din economia județului Maramureș.
52. Primele 10 subramuri din sectorul comercial au obținut în anul 2020 cifră de afaceri cumulată în valoare de 3,24 mld lei, reprezentând 14% din cifra de afaceri totală raportată la nivelul județului . Sectorul "Comert cu ridicata al materialului lemnos și al materialelor de construcții" se află pe locul 4 în topul sectoarelor economice din județul Maramureș după cifra de afaceri obținută, care are o pondere de de 3,65% în cifra de afaceri totală a județului. Pe locuri de top se afla sectoarele: "Comert cu amănuntul în magazine specializate cu vânzare predominantă de produse alimentare"- CA 575,5 mil lei – locul 6 în topul județului după cifra de afaceri, " Comert cu amanuntul al produselor farmaceutice" – CA 365,6 mil lei – locul 9 în topul județului după cifra

de afaceri, ” Comert cu ridicata nespecializat CA 326,7 mil lei – locul 13 în topul județean după cifra de afaceri.

53. Cele mai performante firme din domeniul serviciilor, clasamentul după cifra de afaceri realizată în anul 2020, își au sediul în mun. Baia Mare (13), localitățile Baia Sprie (1) și Recea(1). Se remarcă polarizarea celor mai mari companii din sectorul comercial în municipiul Baia Mare, rezultând lipsa de atractivitate și competitivitate a celorlalte localități. Dezvoltarea sectorului comercial nu este proporțională pe întreg teritoriul administrativ, companiile din sector alegând să deruleze afaceri în zona Baia Mare.
54. Produsele cu pondere mare în valoarea exporturilor totale rezultând un grad mai mare de specializare la nivelul județului Maramureș pentru aceste produse:sunt lemn brut și cherestea, și produse prelucrate din lemn- mobilă, aeronave și nave spațiale, produse chimice, produse din cauciuc, produse de încălțăminte, produse de ceasornicărie.
55. Printre produsele a caror valoare a exporturilor este redusă, deci producția lor nu este competitivă la nivel național putem menționa: cereale și produse de morărit, Seminte și fructe oleaginoase, grăsimi și uleiuri animale sau vegetale, bauturi alcoolice și nealcoolice, produse minerale, produse chimice, săpun, hârtie, lână, covoare și țesături, fontă, fier, oțel, cupru. Se poate observa că anumite sectoare cu tradiție în județul Maramureș au regresat – producția de covoare și țesături, blănuri și articole din blană sau producția de lână.
56. La nivelul anului 2021 la nivelul județului Maramureș valoarea bunurilor exportate a fost mai mare decât valoarea bunurilor importate , soldul balanței de plăți fiind pozitiv (294.582 mii eur).

3.2.Propuneri, scenarii și prognoze de dezvoltare

1. Măsuri care să încurajeze dezvoltarea economică locală în zonele defavorizate
2. Încurajarea/atragerea agenților economici mari (cu mai mult de 250 angajați) să deschidă/reloce afaceri în județul Maramureș.
3. Creșterea suprafețelor de terenuri agricole productive și reducerea suprafețelor de terenuri neproductive/ abandonate/ degradate;
4. Creșterea producției vegetale, a producției sectorului zootehnic și dezvoltarea sectorului piscicol
5. Dotarea și mecanizarea corespunzătoare a lanțurilor agricole productive;
6. Gruparea fermierilor în asociații pentru a crește producția și performanța;
7. Înființarea de puncte de colectare și procesare a produselor agricole
8. Valorificarea în condiții de eficiență economică a produselor obținute din pădurile județului și colectarea, procesarea și valorificarea produselor pe piețele interne/externe;

9. Atenta supraveghere a practicării agriculturii intensive pentru a nu produce efecte negative pe termen lung, coroborat cu încurajării agriculturii extensive, durabile
10. Exploatarea pădurilor în condiții de durabilitate și valorificarea eficientă a masei lemnoase; regenerarea suprafețelor forestiere exploatate. Supravegherea zonelor în care se exploatează intensiv fondul forestier.
11. Gestionarea eficientă și responsabilă a resurselor cinegetice și altor resurse naturale, provenite din pădurile din județ;
12. Exploatarea și valorificarea resurselor locale în activități de industrie și în cele de construcții, în condiții de eficiență economică și protecție a mediului;
13. Creșterea numărului salariaților prin atragerea de investitori noi în industria prelucrătoare, activitate ce contribuie în economie cu o valoare adăugată remarcabilă;
14. Diversificarea activităților industriale și integrarea activităților de servicii suport în procesul de producție;
15. Dezvoltarea și implementarea proiectelor investiționale în sectorul industrial la nivel de județ;
16. Atragerea investițiilor în activități de industrie și construcții;
17. Utilizare eficientă a spațiilor precum și dezvoltarea de spații noi destinate activităților industriale;
18. Integrarea activităților industriei creative în rețele științifice, tehnologice și informatice;
19. Dezvoltarea clusterelor de afaceri pentru a susține creșterea mediului de afaceri din județ;
20. Ocuparea și dezvoltarea activităților productive și de servicii în parcurile industriale și tehnologice din județ;
21. Extinderea la nivel teritorial a suprastructurilor industriale;
22. Reconvertirea, modernizarea și restructurarea zonelor industriale abandonate
23. Susținerea microîntreprinderilor și IMM-urilor în activități productive;
24. Menținerea și calificarea forței de muncă specializată în domenii cu performanță economică;
25. Creșterea numărului de locuințe noi la standarde de calitate superioare atât în mediul urban, cât și în mediul rural;
26. Identificarea surselor de finanțare pentru atragerea investițiilor și proiectelor de susținere și dezvoltare a mediului de afaceri din domeniul industriei și construcțiilor.
27. integrarea resurselor naturale în activități de turism;
28. Promovarea și valorificarea patrimoniului construit
29. Atragerea investițiilor în activități de primire turistică și ospitalitate;
30. Creșterea numărului de structuri de primire turistică, cu precădere în mediul rural, pentru valorificarea resurselor naturale și promovarea agroturismului;

31. Creșterea capacității de primire turistică inclusive în localitățile care nu dețin infrastructură turistică
32. Diversificarea formelor de turism;
33. Promovarea brandurilor locale, a tradiției și culturii din județ, cu scopul de a dezvolta segmentele turismului local;
34. Specializarea populației/forței de muncă din mediul rural pentru a dezvolta turism rural și agroturism;
35. Atragerea resurselor financiare pentru dezvoltarea și creșterea calitativă a structurilor turistice, a infrastructurii turistice și a serviciilor aferente.
36. Susținerea activităților cu performanță în domeniul serviciilor precum și diversificarea sectorului serviciilor;
37. Menținerea tendinței de creștere a structurii populației ocupate în activități de servicii;
38. Construirea de unități de învățământ preșcolar și liceal unde există cerere pentru aceste dotări
39. Construirea/înființarea de unități sanitare care să deservească localitățile care nu dispun de aceste dotări
40. Aplicarea măsurilor de susținere a resurselor de muncă din activitățile de comerț;
41. Extinderea și diversificarea activităților de servicii la nivelul teritoriilor rurale;
42. Dezvoltarea cu prioritate a sectorului ceretare, dezvoltare, inovare poate crea avantaje competitive pe termen lung
43. Diversificarea activităților economice în mediul rural prin identificarea segmentelor propice de dezvoltare;
44. Incurajarea agenților economici pentru utilizarea tehnologiilor digitale, internet și online în activități de servicii și comerț;
45. Identificarea surselor de finanțare necesare pentru atragerea investițiilor și proiectelor de susținere și dezvoltare a mediului de afaceri din activități de servicii și comerț.
46. Susținerea și promovarea firmelor locale care activează în sectoarele servicii și comerț pentru creșterea afacerilor
47. Atena monitorizare și suținerea companiilor din sectoarele servicii și comerț care au dificultăți ca urmare a efectelor negative datorită pandemiei sars cov-2
48. Dezvoltarea sectoarelor industriale deficitare pentru a crește valoarea exporturilor la nivelul județului Maramureș– industria chimică, industria moraritului și panificației, industria alimentară (prelucrarea produselor din legume și fructe), industria țesăturilor, industria metalurgică etc.

IV.PATRIMONIUL CONSTRUIT

4.1.Probleme și disfuncționalități

La nivel general, problemele și disfuncționalitățile pe care le ridică patrimoniul natural și cel cultural-istoric se leagă de:

- **Inexistența unei evidențe realiste, concrete a obiectivelor de patrimoniu, pe baza unor investigări complete, amănunțite și profesioniste și a revizuirii celor mai importante documente privind aceste evidențe (LMI; RAN; inventare situri naturale protejate, etc.)**
- **Evaluarea insuficientă a stării obiectivelor (integritate, stare fizică, alterări,), respectiv a modului concret de protejare (instituirea, pe baza unor studii aprofundate a zonelor de protecție pentru monumente istorice și/sau a unor zone protejate care să marcheze și să conserve identități locale, zonale, naționale);**
- **Insuficienta conștientizare a potențialului de valorificare a semnificațiilor obiectivelor de patrimoniu pentru cultura și dezvoltarea teritoriului și a localităților**

1. În privința evidenței obiectivelor de patrimoniu se constată:

- Situații neconcordante cu realitatea la nivelul listelor de valori clasate în LMI sau RAN – se perpetuează evidențe cu poziții "descoperite" de obiective care, fie au dispărut (prin degradare, vandalizare, catastrofe naturale), fie sunt în pragul colapsului, salvarea lor fiind aproape imposibilă
- Situații neconcordante între documente de evidență emise în perioade diferite și neactualizate
- Nu sunt operate clasări ale unor valori care au fost semnalate prin studii, cercetări, documentații, dar ale căror dosare de înregistrare în LMI nu au fost inițiate sau a căror clasare durează foarte mult din cauza unor aspecte confuze;
- Nu s-au desfășurat încă (sau nu s-au inițiat investigări complexe ale mai multor situri arheologice) pentru cunoașterea potențialului unor zone presupuse valoroase și pentru descărcarea corectă de sarcini arheologice, în vederea utilizării judicioase a terenurilor.
- Coexistența unor documente aflate în vigoare, dar depășite și redundante sau a unor reglementări juridice incomplete sau confuze, cu documente de evidență de nivel național, județean, local (ex. diferențe între conținutul anexelor la Legea 5/2000 și LMI 2015)

2. În privința cunoașterii stării reale a obiectivelor și a protecției lor se pot menționa:

- **Aspecte de ordin instituțional** (*lipsă personal competent, cu sarcini precise și corect retribuit*) care împiedică exercitarea unui control riguros pe teren a situației fizice a obiectivelor - unele situri, ansambluri sau monumente istorice sunt degradate, abandonate sau chiar vandalizate, recuperarea lor fiind aproape imposibilă în anumite cazuri;
 - Lipsa unor accesuri facile către obiective și a semnalizării lor pe trasee bine definite;
 - Precaritatea unor arhive specializate și surse de informare publică, a evidenței materialelor documentare (mai ales a studiilor și cercetărilor întreprinse în timp cu scopul fundamentării unor documentații de urbanism sau a unor lucrări de investiții));
 - Lipsa delimitărilor clare a unor zone de protecție a obiectivelor naturale și construite și a reglementărilor aferente; se poate menționa faptul că materializarea delimitărilor în documentațiile de urbanism, fie nu debutează corect și complet (lipsa unui personal calificat), fie este aprobată prin proceduri anevoioase și cronofage, generatoare de reale pagube;
 - Lipsa unui sistem de protecție particularizat pentru monumente, împotriva riscurilor naturale sau antropice;
 - Lipsa unui sistem de măsuri (juridice și fiscale) de protejare în regim de urgență a unor obiective apropiate de colaps;
 - Sistem relaxat de sancțiuni pentru intervenții neconforme asupra unor obiective.
3. **Conștientizarea valorilor de patrimoniu cultural are în vedere utilizarea potențialului acestora în dinamizarea unei dezvoltări logice a teritoriului local, regional, național.** Din acest punct de vedere se constată că:
- Nu este asigurată vizibilitatea corespunzătoare a obiectivelor, fapt ce poate genera o stare de indiferență a locuitorilor și turiștilor;
 - Nu există suficiente documente de informare privitoare la obiectivele naturale și culturale, chiar dacă s-au înființat centre specializate pentru turism;
 - Se constată doar inițiative sporadice de vizitare a unor obiective clasate sau a unor locuri cunoscute pentru valori ambientale deosebite, gestionate insuficient de "profesionist" de către investitori privați, ONG-uri, asociații tematice, etc.
 - Lipsa de "convingere/încredere" a administrațiilor, dar și a investitorilor față de valorile materiale și imateriale zonale, de o excepțională varietate și calitate, conferite, fie de integrarea fondului construit și amenajat într-un cadru natural de excepție, fie multi-etnicității și multi-confesionalității generatoare de multi-culturalitate.

4.2. Propuneri, scenarii și prognoze de dezvoltare

În raport cu disfuncțiile sesizate se pot preconiza o serie de **măsuri reparatorii**, astfel:

1. Conservarea, protejarea și promovarea patrimoniului construit din județul Maramureș
2. Intervenirea de urgență asupra obiectivelor cu valoare de patrimoniu aflate în stadiu de colaps și precolaps.
3. Restaurarea și promovarea celor 90 de biserici de lemn
4. Valorificarea ansamblurilor rurale, a exponatelor culturii și civilizației țărănești
5. Realizarea amenajărilor care să faciliteze conservarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului construit
6. Realizarea de acțiuni de promovare a patrimoniului construit
7. Delimitarea zonelor de protecție a tuturor monumentelor istorice
8. Documentarea stării de conservare a monumentelor istorice și includerea celor aflate în stare proastă pe lista de priorități în distribuția fondurilor guvernamentale sau provenite din proiecte
9. Revizuirea tuturor evidențelor valorilor de patrimoniu natural și construit din documentele oficiale cu care se operează curent (LMI; RAN; planuri de management, etc.)
10. Actualizarea tuturor ridicărilor topografice și de cadastru pe teritoriile tuturor unităților teritorial-administrative, cu clarificarea oricăror aspecte litigioase;
11. Precizarea aspectelor de proprietate și de administrare ale monumentelor istorice și ale rezervațiilor naturale;
12. Definitivarea prin documentații de urbanism a delimitărilor zonelor de protecție sau a zonelor protejate;
13. Întocmirea Obligațiilor de folosință ale tuturor monumentelor istorice,
14. Întocmirea și promovarea unor propuneri raționale de noi obiective pentru LMI;
15. Explorarea tuturor siturilor arheologice încă necercetate;
16. Inițierea unui program de valorificarea turistică a patrimoniului natural și cultural, cu diversificare tematică pentru adecvarea interesului față de obiectivele specifice;
17. Semnalizarea obiectivelor în teritoriu și utilizarea de mijloace de popularizare a informațiilor științifice complete și corecte despre monumentele istorice și zonele protejate naturale;